

Haus der «Musse» - Gesellschaft, 1781.-1782.

☒☒ Rīgas Pilsētas teātra Lielajā Kēniņu ielā plāns 1837. gada teātra programmā.

☒ SIA «Nams» izstrādātie divi varianti. A variantā Rīga iegūtu jaunu kamerģimnāzijas zāli. Griezums, pirmā un trešā stāva plāns. B variantā tiktu izmantota kādreizējā «Musse» biedrības balles zāle ēkas trešajā stāvā. Pirmā un trešā stāva plāns.

Vāgnera zāle

TEKSTS JĀNIS LEJNIEKS, DR. ARCH. FOTO BIROJA «NAMS» ARHĪVS

Izcilais vācu komponists Rihards Vāgners Rīgā pavadīja tikai divas sezonas, no 1837. līdz 1839. gadam Pilsētas teātri uzvedot vienpadsmit operas, tomēr viņš atstājis ievērojamu mantojumu pilsētas kultūras dzīvē. Kopš 19. gadsimta vidus Rīgā jau valdīja patiesi Vāgnera mākslas kults, šajā ziņā vienojot citādi visai nošķirto vācu un latviešu publiku. Rīgā bija divas Vāgnera apvienības - oficiālā, Karla Fridriha Glāzenapa veidotā, kā arī neoficiālā, bez Glāzenapa un Baireitas akcepta tapusi apvienība. Šī apvienība pat sapņoja par mūzikas drāmai veltīta īpaša «Festspielhaus» celtniecību Rīgā. Tas netika realizēts, kaut gan būtu vērtīgs ieguldījums ridzinieku kultūras dzīvē.

Rīgas Pilsētas teātra vecā ēka Lielajā Kēniņu (Riharda Vāgnera) ielā, kur darbojās kapelmeistars Rihards Vāgners, būvēta 1782. gadā pēc Kristofa Hāberlanda (1750-1803) projekta. Teātri bija izrāžu telpa ar amfiteātrā tipisku pacēlumu, padziļināts orķestra izvietojums un izrādes laikā aptumšota zāle. Tieši tas vēlāk iedvesmojis Vāgneru Baireitas teātra celtniecībai. Muzikologs Mikus Čeže komentē Pilsētas teātra ēkas plānu: «Kas šajā plānā ir ipatnējs? Tas, ka nevaram isti saprast, kā funkcionējusi orķestra bedre. Vāgners savos memuāros raksta, ka no Rīgas pilsētas teātra viņš pārņēmis trīs principus - pirmais princips bija amfiteātra izkārtojums un tas, ka sēdvietām ir pakāpeniskais kalna princips, otrs - aptumšotā skatītāju zāle. Pēdējā elementa ieviešanu var izskaidrot tīri praktiski - Rīga bija tirgoņu pilsēta, un šie

ļaudis, kuru valdījumā bija nonācis Rīgas Pilsētas teātris, principā nemilēja izšķērdēt naudu, bet gan to pelnīt, tāpēc tika taupīts uz sveču rēķina. Protams, Vāgneram tas esot ārkārtīgi patīcis, jo visa uzmanība bija koncentrēta tikai uz skatuvi. Trešais princips - Vāgners raksta, ka viņu esot iespaidojusi padziļinātā orķestra bedre, un pēc plāna nevar saprast - it kā šķiet, ka zāle aiziet līdz skatuvei un nav nemaz orķestra bedres nodalījuma no skatītāju zāles. Plāns ir jocīgs un jautājumu uzdodošs, bet tas ir vienīgais, kas ir saglabājies.»¹

Vēlāk, pēc Vāgnera darbības Rīgā, kad 1863. gadā tika uzbūvēts Rīgas pilsētas Pirmais (Vācu) teātris izcilā novietnē, pie jaunā pilsētas kanāla, veco ēku šaurajā Lielajā Kēniņu ielā pilnībā pārņēma biedrība «Musse» - izklaidējoša rakstura turīgu Baltijas vāciešu klubs, dibināts jau 1787. gadā pēc Pēterburgas Anģļu kluba parauga ar stingri reglamentētiem noteikumiem. Klubam ar apmēram 400 biedru skaitu bija sava bibliotēka un lasītava, darbojās deju klubs, kungu klubs, notika masku balles, koncerti, deju un muzikālie vakari. Ēku biedrības vajadzībām 1882. gadā pārbūvēja arhitekts Jūlijs Augusts Hāgens, bet 20. gadsimta trīsdesmitajos gados, biedrībai darbību beidzot, kādreizējo teātra zāli vairākos stāvos sadalīja tad iebūvētais dzelzsbetona pārsegums, izveidojot nelielas telpas universālai lietošanai. Vāgnera vārdu ēkai atdeva 1988. gadā, kad pēc arhitekta Jura Guseva projekta bijušajā balles zālē iekārtoja nelielu koncertzāli.

Pašlaik ēka netiek izmantota, lai gan vēl nesen tajā mitinājās starptautiski pazīstamais kamerorķestris «Kremerata Baltica» un apvienība «Latvijas koncerti» un tur notika kamerorķestra «Sinfonietta Rīga» mēģinājumi. Pēdējais no Vāgnera zāles ir pārcēlies uz telpām spīķerī Maskavas ielā 4a, kur ar uzņēmējiem Dinnēm noslēgts ires līgums uz divdesmit gadiem. Spīķeris 2009. gadā tika pielāgots koncertzālei ar aptuveni 200 klausītāju vietām. «Kremerata Baltica» savukārt vērsās Kultūras ministrijā un Rīgas domē ar ierosinājumu par nama funkciju saglabāšanu un attīstīšanu, pamatojoties uz VNĪ veikto priekšizpēti un SIA «Nams» priekšlikumiem. Publiku pat sasniedza cerīga ziņa: «Vāgnera koncertzāle tuvākajos gados tiks restaurēta par Vācijas valsts līdzekļiem, jo šādu cerību, uzrunājot Rudens kamerģimnāzijas festivāla atklāšanas koncerta klausītājus, kuru vidū bija arī Valsts prezidents Valdis Zatlers ar dzīvesbiedri, puda kultūras ministrs Ints Dālderis (JL). Konceptuāla vienošanās par to esot panākta premjera Valda Dombrovskā (JL) un Vācijas kancleres Angelas Merkeles sarunā viņas nesenās vizītes laikā Rīgā. Merkele izrādījusi interesi par Vāgnera zāles pārveidi par Latvijas-Vācijas kultūras centru. Projektu izpētes stadijā virza Vācijas Ārlietu ministrija. Tas, ka Latvijas premjera un Vācijas kancleres sarunās nav apspriestas projekta izmaksas, esot objektīvi, jo notiek izpēte par ēkas tehnisko stāvokli, centra izveidi.»² Sadarbības piedāvājumu papildināja Rīgas arhitektu biroja «Nams» (arhitekti